

LEVÉLTÁR ÉS LEVÉLTÁROS

Künstlerné Virág Éva

PÁSZTHÓY MÁTÉ, SZATMÁR VÁRMEGYEI JEGYZŐ HIVATALI MŰKÖDÉSE (1629–1640)

Szatmár vármegye jegyzőkönyveinek feldolgozása az 1980-as évek második felében kezdődött meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárban. Az 1629–1640 között keletkezett bejegyzéseket tartalmazó 2. kötet kivonatolása közben terveztük el Henzsel Ágota kolléganómmal, hogy elkészítjük Szatmár vármegye 16–17. század első felében (legalábbis 1641-ig) működő jegyzőinek archontológiáját. A vármegye történetével, közigazgatásával foglalkozó szakirodalom (Borovszky Samu Szatmár vármegyei monográfiája, Szirmay Antal Szatmár vármegye leírása) tudniillik csak három jegyző nevét említi az időszakból: a 16. századból Bük Farkast, a 17. század első feléből pedig Irinyi Andrászt és Pászthóy Mátét. Noha ezt a névsort már akkor kiegészíthettük Csegöldy András, Rigómezey Mátyás, Vasalljay Gábor és Bodó Ferenc nevével, az élet közbeszólt, más egyéb feladatokat szánt nekünk, így tervünket nem követte tett. Az együtt tervezgetett közös munkára sajnos már nem is kerülhet sor, kedves kolléganóm váratlanul bekövetkezett halála miatt. Emlékének adózva döntöttem úgy, hogy az MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára felkérésére kedvenc jegyzőnkéről, nevezetesen Pászthóy Mátéről, az ő Szatmár vármegyei működéséről és életútjáról írok egy rövid ismertetést.

A tanulmányhoz kapcsolódó anyaggyűjtés és kutatás során meglepetten tapasztaltam, hogy még mindig milyen kevés szakmunka foglalkozik a vármegyei, városi vagy akár a falusi jegyzőkkel. Olyannyira, hogy még szépíróink is gyakrabban nyúltak a jegyzőket érintő témákhoz, illetve a jegyzői karakterekhez. Legyen elég ehelyütt csak a legismertebb műveket megemlíteni: Eötvös József:¹ A falu jegyzője, Gvadányi József:² A falusi nótariusnak elmélkedései, betegsége, halála és testámentoma (1790), Egy falusi nótariusnak budai utazása (1796), vagy az ennek nyomán Gaál József³ által írt A peleskei⁴ nótáriust. Ezért éppen itt az ideje, hogy az írásbeliség letéteményeseinek e kevésbé számon tartott rétegére, pontosabban a vármegyei közigazgatásban a főispán, az alispán és a szolgabíró mellett fontos szerepet betöltő jegyzőre (juratus notarius) irányítsuk a kutatás figyelmét.

¹ Eötvös József (1813–1871) jogász, reformpolitikus, író. 1845-ben megjelent regényében haladó politikai eszményeit fogalmazta meg.

² Gvadányi József (1725–1801) lovassági generális, író, költő. Olasz felmenőkkel rendelkező, magyar indigenatust és 1686-ban grófi címert nyert család leszármazottja. Huszár katonatisztként Szatmár vármegyében állomásozva Nagypeleskén gyűjtött anyagot említett műveihez.

³ Gaál József (1811–1866) író, költő. 1848-ban Szatmár vármegye főjegyzője, Eötvös József barátja.

⁴ Nagypeleske régi Szatmár vármegyei település, fő birtokosa a Becsky család, de a Csáky, Perényi, rozsályi Kún családok is rendelkeztek itt részbirtokkal.

Pászthóy Máté a Perényi⁵ családot több generáción át szolgáló, Ugocsa vármegyei közrendű családba született, s már legénykorú volt, amikor atyja, Pászthóy Balázs II. Mátyástól 1618. április 6-án nemességet és címet kapott.⁶ A nemesség a címerszerző Bálintra, s általa gyermekeire, Mátéra, valamint Ilona és Zsófia nevű leányaira terjedt ki. Anyjuk ekkor már nem élt, mivel neve nem szerepel a megadományozottak között. A nemesi címen és a Perényiek hathatós támogatásán kívül feltehetőleg iskolázottsága, írni-olvasni tudása, latin nyelvismerete, jogi jártassága megnyitotta előtte az utat – családjából elsőnek – a vármegyei hivatalvállalás előtt, s alighogy felnőttkorba lépett, már Ugocsa vármegye jegyzőjének feladatait látta el. Ebben a minőségében 1623-tól jelenik meg a neve az okmányokon.⁷ Majd 6 év múlva Szatmár vármegye nemesi is jegyzőjüknek választották.⁸ Pászthóy a Szatmár mezővárosban 1629. február 7-én tartott törvényszéki ülésen tette le a hivatali esküt, megfogadva, hogy „*mindenekben tehetségem szerint ahhoz tartom és alkalmazom magamat, amit a nótáriusságnak tiszte és hivatalja kíván*”. Éves fizetését ekkor a vármegye előző jegyzőjének, Bodó Ferencnek is fizetett 100 forintban állapították meg. Az éves tisztújításkor a megválasztott többi hivatalnokkal együtt mindig megújította esküjét. Fizetésének összege egészen 1640-ig, azaz hivatalviselése végéig száz forint maradt. 12 éves szolgálata során egyetlen egyszer – az 1636. augusztus 6-i gyűlésen – folyamodott segélyért, amit a vármegye meg is szavazott, s 50 forintot utalt ki a részére. Örökösen úton volt, több száz kilométert tett meg ingázva – különösen 1633-ig, amíg párhuzamosan ugocsai hivatalát is ellátta – az ugocsai (Feketeardő, Nagyszőlős, Salánk, Tiszaújlak)⁹ és a szatmári (Szatmár, Csenger, Batiz, Csegöld, Lázári) tanácskozások helyszínei között. Nagyon szép teljesítmény ez jegyzőnkéntől ahhoz képest, hogy milyen fejletlen volt a 17. századi infrastruktúra, s hogy csak Szatmár vármegye 13-14 alkalommal gyűlésezett évente. A tanulmány végére illesztett térképek azt próbálják szemléltetni, hogy

⁵ Abaúj vármegyében honos család, amely ősi birtokáról, Perény helységről kapta nevét. Már Mohács előtt több ágra vált szét. Az ún. nyalábvári ág Ugocsa vármegyébe települt át, és a 15. századtól egészen 1638-ig megszakítás nélkül e család tagjai töltötték be Ugocsa vármegye főispáni tisztét.

⁶ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban MNL OL), Helytartótanácsi Levéltár, Magyar Királyi Helytartótanács C 30 Acta nobilium Ugocsa megye Investigatio nobilium. A család nemességigazolásával kapcsolatos, Ugocsa vármegye által 1782. augusztus 29-én kiadott bizonyáglevél szerint a nemeslevél eredeti példánya 1726-ban még a család birtokában volt. A tanulmány elkészültéig azonban sem az eredetit, sem annak másolatát nem sikerült felhelyezni. A család címere a Pászthóy Máté által használt pecsét alapján rekonstruálható. (A pajzs jobb oldala felé fordult, hátsó lábaival hármassal álló, jobb mellső lábában golyót tartó griff; sisakdísz: nyílvevő nyalábot tartó növekvő griff.)

⁷ MNL OL P 441 Kölcsey család iratai 1-1623-No. 2.

⁸ A korszakban bevett dolog volt, hogy egyszerre több vármegyének is ugyanaz a személy volt a jegyzője. Elődei közül néhányan a Szatmárral szintén szomszédos Bereg vagy Szabolcs vármegyék jegyzői is voltak, de távolabbi vármegyékben is vállalhattak hivatalt, mint pl. Irinyi András, aki Szatmár és Külső-Szolnok vármegyékben látta el egyidejűleg a jegyzői feladatkört.

⁹ Szirmai Szirmay Antal: Notitia, politica, historica, topographica incliti comitatus Ugochensis. Pest, 1805.

Pászthóynak milyen sok helységet kellett – különböző célból és minőségében – rendszeresen felkeresnie, és ennek során mennyit kellett utaznia.

Pászthóy roppant munkabírásról tett tanúbizonyságot. Az egy évtizedet meghaladó hivatalviselése alatt Szatmár vármegye összesen 159 alkalommal ülésezett, s ő mindössze négy alkalommal nem tudott ezeken részt venni. Ám akkor sem önhibájából, hanem mert árvíz akadályozta abban, hogy eljusson a helyszínre, illetőleg másutt kellett elegendő hivatalos megbízatásainak. Elsődleges feladatát, azaz a nemesi közgyűléseken, illetve a törvényszéki, pecsételő, esetenként helyesbítő széki ülések alkalmával elhangzottak írásba foglalását, jegyzőkönyvbe vételét kiválóan és kellő precizitással végezte. Megfelelő ismeretek híján nem célozta kézírását grafológiai elemzésnek alávetni, ez irányú megjegyzéseimet kizárólag mint a 17. századi iratokat napi rendszerességgel forgató levéltáros teszem. Jól látható, hogy Pászthóy kézírása lendületes, dinamikus, a ritmusa mindig egyenletes. Szépen formálja és kapcsolja össze a betűket, ügyel a külalakra, stílusosan fogalmaz, a komplexebb peres ügyeket is érthetően fejt ki, egyszóval mindig jól olvasható munkát adott ki a kezéből. Latin szövegekben, miként többi kortárs jegyző kollégája, ő is előszeretettel használ mondatpaneleket és gyakran formulákból építkezik. Talán szükségtelen is megemlíteni, hogy latinja fényévekre marad el a klasszikus, kifinomult cicerói latintól. De nem is várható el, hogy hexameterbe szedve, cizellált, az ige- és mondatrövidítés szerkezetekben bővelkedő körmondatokban jegyezze le a tanácskozások napirendi pontjait. Írásait és nyelvtudását tanulmányozva összességében megállapítható, hogy Pászthóy kiváló mesteremberként üzte a jegyzőséget, jól ismerte szakmája minden fortélyát, és még a legváratlanabb keresztkérdésekkel sem lehetett kizökkenteni vagy elbizonytalanítani munkája végzésében.

A gyűlések alkalmával nemcsak írnia kellett, hanem rendszerint olvasnia is. Az ő reszortja volt a plénum előtt kihirdetni a nemesleveleket és egyéb kiváltságleveleket (vásártartási jog adományozását, vámprivilegiumokat), s azokat kihirdetési záradékkal ellátni, továbbá felolvasni a vármegyéhez érkezett uralkodói rendeleteket, leiratokat, a kormány szervektől, közjogi méltóságoktól, erdélyi fejedelmektől érkező megkereséseket, hivatalos leveleket, majd a szükséges egyeztetéseket követően természetesen megfogalmazni a rájuk adandó válaszokat. Úgyszintén ő fogalmazta a vármegye kiadmányait, a határozatokat és szabályrendeleteket, továbbá kidolgozta és megszerkesztette a követutasításokat. Elődeihez képest annyiban könnyebbedett a helyzete, hogy a vármegye okleveleit és legfontosabb iratait tartalmazó láda biztonságos elhelyezéséről és őrzéséről már nem neki kellett gondoskodni. Mivel még nem épült meg az állandó vármegyeháza, a levéltár megkülönböztetetten nem, a „levelesláda” rozsályi Kún László főispán rozsályi kastélyában talált otthonra, s Pászthóy jegyző csupán a láda kulcsának megőrzéséért felelt.¹⁰ Nem tartozott ugyan a szorosan vett jegyzői

¹⁰ Henszel Ágota: Szatmár vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái, 1629–1634. Nyíregyháza, 1996. (a továbbiakban Henszel, 1996.) 141. (2.30.) reg.

munkakörbe az adóbeszedés, de minthogy Pászthóy a betűvetésben és talán a számtanban is gyakorlottabb volt némely alispánnál vagy szolgabírónál, 1630-ban és 1635-ben a vármegye adószedőjének is őt választották meg. Ezt oly buzgón, de nem elég körültekintéssel végezte, hogy mindkét esetben panaszt emeltek ellene: első ízbeli működésekor gróf ifjabb iktári Bethlen István¹¹ a Majtény és Szentmiklós falvaktól a dika és egyéb adók nemesi joga sérelmére történő beszédése miatt, másodízben pedig Felsőbánya mezőváros lakosai, mert az érvényben lévő kiváltságaik ellenére kényszerítette őket az adó megfizetésére. Időnként a szolgabírák számadásainak ellenőrzésére és határkiigazításra, határviták elsimítására is felkérték.

Kétségtelen, hogy a beszédkészségnek sem volt híján, hivatalából kifolyólag pedig a vármegye közügyeit illetően ő volt a legtájékozottabb, ezért sokszor őt küldték követként az országgyűlésekre, szükség esetén a Szepesi Kamarához vagy a felső-magyarországi főkapitányhoz.¹² Pályafutása csúcsát az a követi megbízatás jelentette, amikor a 13 felső-magyarországi vármegye rendi és vallási sérelmei jogorvoslása ügyében Hanvay Péter Abaúj vármegyei alispánnal együtt a nádorhoz és az uralkodóhoz küldték. A Szatmár vármegye által részükre adott követi megbízólevelet természetesen maga Pászthóy készítette.¹³ A két követet Esterházy Miklós nádor¹⁴ 1640. január 20-án fogadta Nagyszombatban, majd megbeszélésüket követően útjukra bocsátotta őket, hogy azután Bécsben 1640. január 28-án személyesen is találkozzanak III. Ferdinánd magyar királlyal.¹⁵ Az audienciáról és az előadott panaszokra kapott válaszokról Abaúj vármegyének küldtek részletes beszámolót.¹⁶

Munkaidejének jelentős hányadát azonban nem a fent részletezett, sokrétű és változatos feladatok végrehajtása töltötte ki, hanem túlnyomórészt – amint azt az alábbi diagram is jól érzékelteti – a nemesek jogügyleteinek írásba foglalása.

¹¹ 1606-ban született id. iktári Bethlen István és Csáky Krisztina fiaként. Bihar vármegye főispánja, Várad várának főkapitánya, amely tisztségre nagybátyja, Bethlen Gábor erdélyi fejedelem nevezte ki. 1632-ben hunyt el.

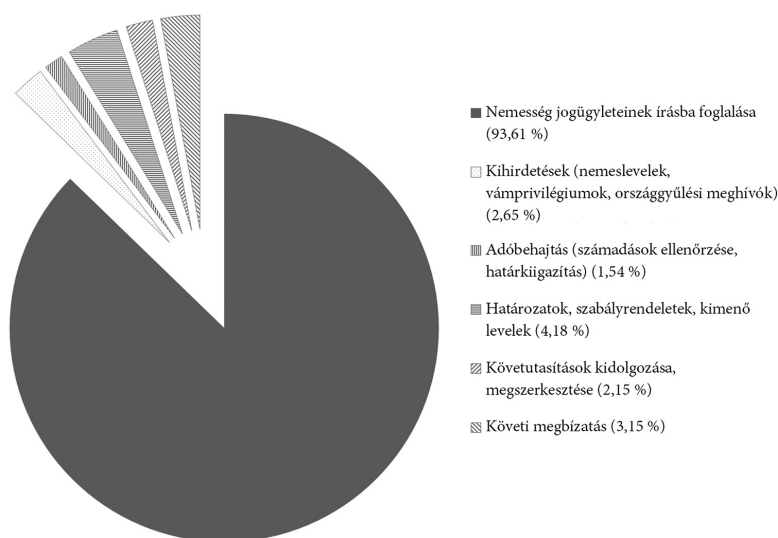
¹² 1637-től 1657-ben bekövetkezett haláláig Magyarország királya.

¹³ Hatos Gusztáv: Hanvay Péter és Pászthóy Máté követségi tudósítása 1640-ből. Történelmi Tár, 1878. 392–396.

¹⁴ Szatmár vármegye közgyűlésének jegyzőkönyve alapján saját kutatás eredményeként összeállított adatsor.

¹⁵ 1637-től 1657-ben bekövetkezett haláláig Magyarország királya.

¹⁶ Hatos Gusztáv: Hanvay Péter és Pászthóy Máté követségi tudósítása 1640-ből. Történelmi Tár, 1878. 392–396.

1. sz. ábra
A jegyzői feladatok megoszlása¹⁷

Az adásvételekkel, zálogosításokkal, bérletekkel, birtokcserékkel, letétekkel, ajándékozásokkal, kölcsönökkel, jobbágyszökésekkel, hatalmaskodásokkal kapcsolatos okmányok hiteles formában történő kiállítása, továbbá mindenféle hiteles másolat kiadása az ő ellenjegyzésével történt. Aláírása és pecsétje éppen ezért megtalálható majd' mindegyik Szatmár vármegyei nemes család 1629–1640 között keletkezett iratán, legyen az birtokosztály, örökvallás, végrendelet, kötelezvény, egyezséglevél, szerződés stb. Bizton kijelenthető, hogy vármegyéjében kevesen ismerték nálánál jobban a magánszemélyek ügyes-bajos dolgait. Hogy az információkkal valaha is visszaért vagy korrupcióba keveredett volna, nem szól a fáma. Vérbeli jegyző volt, aki rátermetten és megbízhatóan intézte mind a köz, mind a magánosok ügyeit. Ezek a tulajdonosságok segítették hozzá, hogy jegyzői működése alatt végig, helyesebben mondva haláláig alkalmazásban állt a Perényi családnál. Van olyan jegyzőkönyvi bejegyzése,¹⁸ amiben említi, hogy egyidejűleg a Perényieknek is dolgozik, azt viszont nem jelzi, konkrétan melyik Perényi családtagnál és milyen minőségben. Valamivel többet árul el Pászthóy foglalkoztatásáról az alább teljes terjedelemben közölt dokumentum, amelyet azon furcsaság okán tartottam fontosnak közreadni, hogy noha Perényi II. György¹⁹ név szerint felsorolt öt fia által Pászthóy részére történő birtokadományo-

¹⁷ Szatmár vármegye közgyűlésének jegyzőkönyve alapján saját kutatás eredményeként összeállított adatsor.

¹⁸ Henzsel, 1996. 850. (2.225.) reg.

¹⁹ 1580-ban jött világra Perényi I. György és Thurzó Anna gyermekeként. Abaúj és Zemplén vármegyék főispánja volt 1597-től 1638-ban bekövetkezett haláláig. Kétszer házasodott: első feleség-

zásról van benne szó, ezzel szemben mégsem az adományozók írták alá és pecsételték meg az oklevelet, hanem csak az adományos Pászthóy Máté, s mindennek tetejében maga fogalmazta és jegyezte is le. Következzék az adománylevél átírása mai helyesírással, a személy- és helynevek, valamint a latin kifejezések változatlanul hagyásával.

„*Mi Priny György, Priny Zsigmond, Priny Ferenc, Priny Imre és Priny Gábor Abaújvár vármegyének fő és örökös ispáni adjuk emlékezetül mindeneknek az kiknek illik: hogy mi felvevén magunkra mindkét ágon levő és jövendőben Isten kegyelméből lehető gyermekinknek és atyánkfiainak terheköt, kiket ez alább megjegyzendő dolgok illetnének vagy illethetnének valamikor. Mivel vitézlő Pászthoy Máté jóakarónk, nemcsak mi nekünk, hanem praedecessorinknak²⁰ is az helyeknek és alkalmatosságoknak szükséges kívánsága szerint jószágunk törvényi szerint való oltalmazásában és igazgatásában tökéletes szolgálattal magát representalta és declaralta, és ezután is tehetsége szerint repraesentalni és declaralni igyekszik. Ez érdemes szolgálatjára való tekintetükből azért Szatmár vármegyében Szinirvarallya²¹ hegyen levő szőlőnket, mely Pap szőlőnek neveztetik, és Loniai Zsigmond uram szomszédságában vagyon, ahhoz való vincellérünkkel, Pap Jánossal (mely Pap Jánosért Priny Gábor öcsénknek az közjószágból hasonlót tartozunk adni) és ezekhez tartozó minden hasznokkal, fundusával és fundusához való minden nemű utilitasival és pertinentiaival az mi úri jóakaratusunkból adtuk, conferaltuk és per manus assignaltuk megnevezett Paszthoy Máté úrnak, feleségének Cziamay Anna asszonynak és két ágon levő maradéjkoknak örökösen és megmásolhatatlanul [sic!], mely megnevezett szőlőörökségnek és jobbágyinak pertinentiaival való békességes birodalmában megemlített Pászthóy Máté uramot, feleségét és két ágon lévő maradéjkokat meg is tartjuk. Alioqui adunk plenaria auctoritast Szatmár vármegyének akkori viceispánjának, egy szolgabírájának és két esküdtjének, hogy vigore solum praesentium az kisebb hatalomnak terhe alatt megnevezett Paszthoy Máté uramnak, feleségének és két ágon levő maradékinak, toties quoties ex debiti officii ipsorum exigentia seclusis universis juridicis remediis et nullo temporum statu obstante rest[it]utiot tehessen és executiot az denotalt teherről. Ezért collationknak és adományunknak annyi erőt és hitelt adván, mint ha in loco authentico vagy coram iudicibus regni ordinaribus emanaltatott volna. Melynek bizonyos erősségére adtuk ez mi pecsétes levelünket kezünk írásával megerősítvén. Datum, in Szőlös die nona Julii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo.*

Pászthóy Máté m.p.”

ge, Melith Zsuzsanna, akitől Ferenc, György, Zsigmond, Imre és Erzsébet nevű gyermekei születtek, második feleségétől, Bornemissza Katalintól pedig Imre és Mária.

²⁰ Elődök alatt az adományozók nagyapja, Perényi I. György, atyjuk, Perényi II. György és nagybátyjuk, Perényi II. Gábor értendő.

²¹ Szinérváralja/Szinyérváralja egykor Szatmár vármegyei település (ma Seini, Románia, Máramaros megye)

A birtokigazgatási feladatokon túlmenően véleményem szerint Perényi II. György testvére, Perényi II. Gábor²² deákjaként titkári teendőket is végzett. Mindezt arra alapozom, hogy Perényi Gábor 1633. április 20-án Halmiban kelt végrendeletét²³ ő jegyezte le saját kezűleg, majd a többi jelenlétével együtt kézjegyével és pecsétjével látta el. Részben házi genealógusaként is működött, és elkészítette a Perényi család 1229-től 1638-ig terjedő vázlatos, csak a férfi utódokat bemutató leszármazási tábláját.²⁴ Mint-hogy a Perényi család levéltárában²⁵ az alkalmazottakra vonatkozó iratok csak 1709-től állnak rendelkezésre, esély sincs Pászthóy állásának, feladatkörének és díjazásának egyértelmű tisztázására.

Az ugoicsai és szatmári gyűléseken elfáradt, a követjárások során megviselődött, a Perényieknél végzett munkától kimerült Pászthóy nagypaládi kisbirtokára tért haza megpihenni, ahol felesége és gyermekei várták. Harmincas éveiben járhatott, amikor összeházasodott Csamay Annával. Házasságkötésük pontos ideje nem ismert, de az alapján, hogy hitvestársa neve 1632-ben bukkan fel először a jegyzőkönyvben, 1630–1631 körülre datálható. Csamay Anna férjénél előkelőbb származású, nemessége régebbi keletű, hisz olyan jól csengő nevek vannak a felmenői között, mint az Ugoicsában honos Sásváryak és Egressyek, továbbá a Szatmár vármegyei Csomaközzyek és Egryek. Rokonságban állt a Rápolthy, Szirmay, Uray, almási Zohon stb. famíliákkal is. Hozományként az Egry örökségből Szárazberek és Egri falvakban lévő birtokrészeket kapott, ezekből addig a még zálogban lévőket igyekeztek visszaváltani.²⁶ 1633-ban jelentősen bővült birtokállományuk a Perényi Gábor és felesége, Salgay Katalin által Pászthóy hív szolgálatai fejében adományozott birtokokkal: az Aranyosmeggyes mezővárosban lévő 1000 forint értékű részbirtokkal, továbbá a meggyesaljai uradalomhoz tartozó avasfelsőfalui, avasújfalui, bujánházai, kányaházai, komorzáni, ráksai szintén 1000 forint értékű részjóságokkal, valamint az apai és szinérváraljai szőlőhegyen lévő egy-egy darab szőlőfölddel.²⁷ A dolog pikantériája, hogy a Perényi–Salgay házaspár halála után²⁸ nem sokkal az örökségen marakodó Perényi utódok – akik alatt elsősorban Perényi II. György gyermekei

²² Perényi I. György és Thurzó Anna házasságából született 1590 körül. 1608–1638 között Ugoicsa vármegyei főispán. Az 1610-ben meggyilkolt Kornis György özvegyével, Salgay Katalinnal kötött házasságából utód nem származott. 1638-ban halt meg, felesége 1640-ben követte.

²³ MNL OL Perényi család levéltára, Családtagok iratai P 1967 7-11. tétel Perényi Gábor és Salgay Katalin iratai.

²⁴ Uo. Perényi család levéltára, A család egyetemét illető iratok P 537-7. No. 58.

²⁵ Uo. Perényi család levéltára, Birtokjogi és gazdálkodási iratok P 1963-118. tétel Alkalmazottak iratai, conventiók, 1709–1857.

²⁶ Künstlerné Virág Éva: Szatmár vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái, 1635–1640. Nyíregyháza, 1997. 922–924. (2.551– 552 – 2.552–554.)

²⁷ Szirmai Szirmay Antal: *Szathmár vármegye fekvése, története és polgári esmérete*. Buda. 1. rész 1809., 2. rész 1810.

²⁸ Perényi II. Gábor 1638 első hónapjaiban távozhatott az élők sorából, mert az április 22-i bejegyzésben felesége már özvegyként szerepel. Salgay Katalin alig másfél évvel élte túl férjét, 1640 májusában hunyt el.

értendők – ellentmondtak az adományozásoknak és fokozatosan visszaszerezték az említett birtokok többségét. Pászthóy szerencséje, hogy a szintén a Perényi házaspártól kapott Berence helységben lévő féltelket a rajta lakó jobbággal együtt korábban elcserélte Sulyok János csedregi jobbágytelkére, így ezt a Perényiek nem tudták visszavenni. A csedregi birtokrész a 18. században is Pászthóy leszármazottai tulajdonában volt.

A nemességigazolás alkalmával kiállított bizonyáglevél szerint Pászthóy Máté és Csamay Anna frigyéből három fiú született: Zsigmond, György és Mihály. A két utóbbiról és utódaikról azonban nem esik szó, csak Zsigmondról, aki Szatmár vármegyének több ízben is esküdt ülnöke volt. Az ő fia volt László, akinek György és Máté nevű fiai kérték 1756-ban Ugocsa vármegyétől nemességük igazolását, majd pedig az előbb említett György fia, György 1782-ben erről kapott hiteles másolatot. (A család vázlatos leszármazási tábláját lásd a mellékletben.) A késő utódok lassacskán kiszorultak Szatmár vármegyéből, Ugocsa vármegyében a fent említett Csedregen, Kökényesden és az 1749-ben nádori új adományt szerzett Fertőszalmáson tulajdonolt birtokaikon laktak és gazdálkodtak,²⁹ élve a kisenemesek mindennapjait. Az ősök által rájuk hagyományozott református vallásban³⁰ megmaradtak, nevüket viszont elhagyták. A Pászthóy Máté által akkurátusan mindig Paszthoy-nak írt névalak valahol elveszett, és a 18–19. századi összeírásokban, nemességi iratokban már Pásztay-ként szerepelnek. A sors nem engedte, hogy megérje gyermekei felnőtté válását, unokái születését. A kólikától³¹ szenvedő jegyző valamikor 1640-ben távozott az élők sorából – szeptember 22-e után már nem esik róla szó a jegyzőkönyvben, annak vezetését 1641 januárjától Domahidy Miklós végezte.

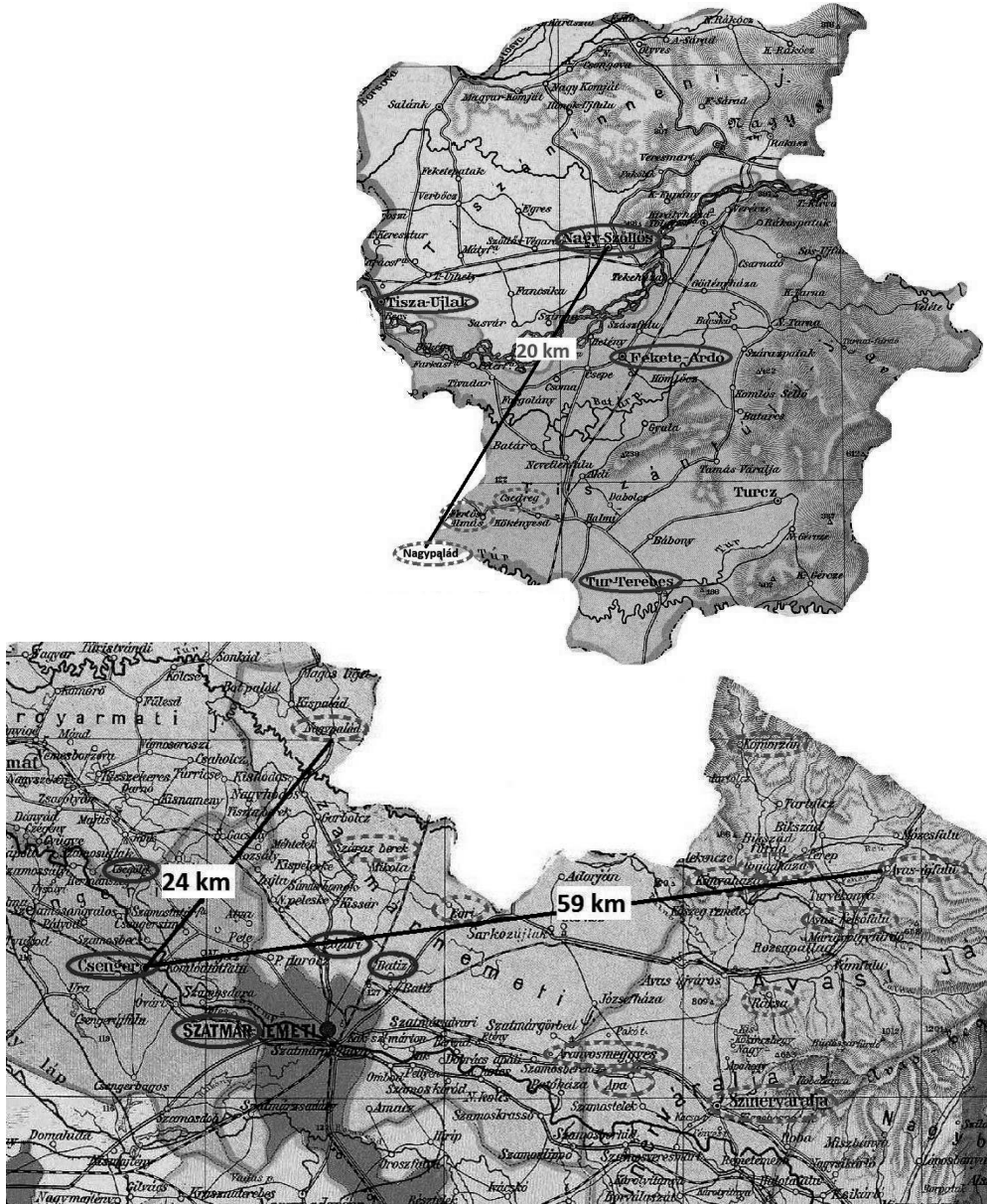
Pászthóy Máté és családja után nem maradt önálló levéltár, de sajnos még kisebb irathagyaték sem, emiatt egy komplettebb monográfia készítéséhez az MNL OL-ban lévő valamennyi Szatmár és Ugocsa vármegyei nemes család irataiban, valamint Beregszászon és a Szatmár vármegye iratait őrző Kolozsváron folytatandó alapos kutatás lenne szükséges.

²⁹ Szabó István: Ugocsa megye. Budapest, 1937.

³⁰ Bizonyíték erre a fertőszalmási református eklézsia részére Pászthóy Máté által adományozott kenyérsztó tányér, amelyet ma a Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltára és Múzeuma őriz T-124. raktári számon, továbbá az az egyházláda, amelynek felirata: „N. Tsináltata Pásztai Anna aszony Az Falmási SZ: Eklésiának a maga költsigivel Isten Ditsőségére aszt a ládát 1775 eszt”, valamint a közeli Tiszapéterfalván megmaradt terítő, amelyet a felirat szerint azt „ISTEN DICŐSÉGÉRE PÁSZTAI ANNA ADTA 1757.” A részletes tájékoztatásért és az adatokért hálás köszönetem Pásztóhy András úrnak, valamint Hájas István úrnak, a Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltára és Múzeuma igazgatójának. Igazgató úrnak külön köszönetemet nyilvánítom a kenyérsztó tányérról készített digitális felvételért és közlésének szíves engedélyezéséért.

³¹ Az emésztésért és kiválasztásért felelős belső szervek – gyomor, has, epe, belek, vese – görcsös fájdalommal járó, esetenként súlyos hasmenéssel vagy éppenséggel krónikus székrekedéssel, hányással kísért betegsége. Akuttá válva bélcavarodást, vakbél-perforációt, veseelégtelenséget okoz. A korszakban még ezek egyikét sem tudták pontosan diagnosztizálni, sem hatékonyan gyógykezeltetni, és a beteg a leggondosabb ápolás ellenére elhalálozott.

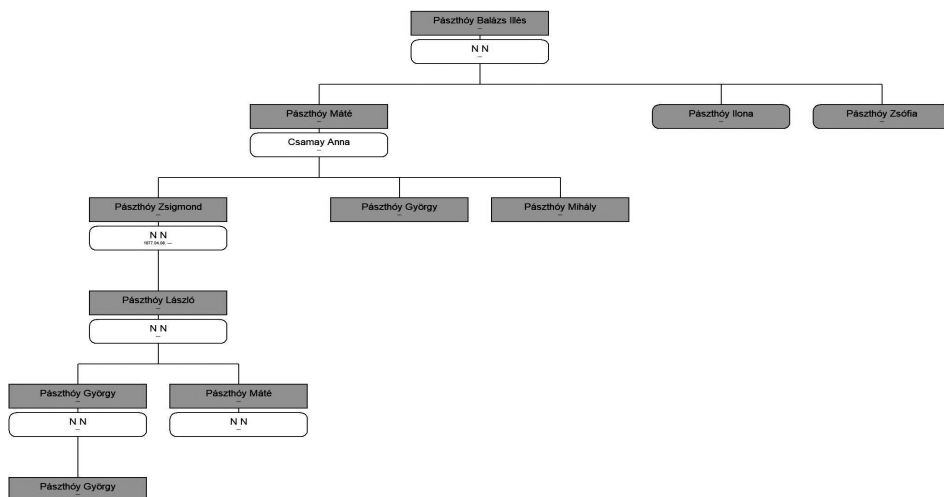
MELLÉKLETEK

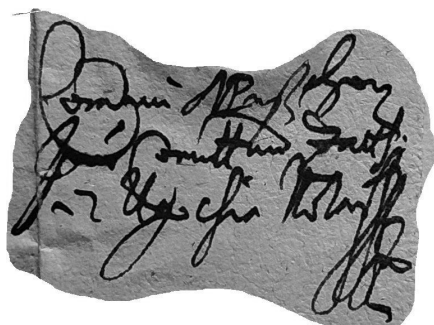
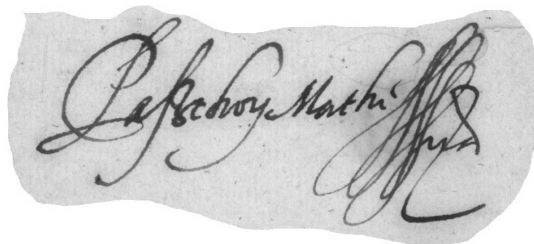
1. sz. ábra

Pásztóy Máté életének helyszínei Szatmár (lent) és Ugocsa (fent) vármegyékben

Megjegyzés: a gyűlési helyszínek (folyamatos vonallal jelölve) és Pásztóy Máté birtokai (szaggatott vonallal jelölve) Szatmár és Ugocsa vármegyében (a légvonalban mért távolságok km-ben feltüntetve).

2. sz. ábra
A Pászthó család leszármazási táblája

3. sz. ábra
Pászthó Máté pecsétje és aláírásai

4. sz. ábra

Pászthóy Máté által a fertősalmási református egyházközségnek adományozott úrasztali kenyérosztó tányér³²

Megjegyzés: a domború részen családi címere és körirat: PASZTHOI MATTHEUS

³² Magyar *Református* Egyház Javainak Tára. A határon túli református gyülekezetek templomai, felszerelési tárgyai, könyv és iratanyaga, I–IV. köt. I. Máramaros-Ugocsa Egyházmegye. Budapest, 1999. 93–104. *Fertősalmás*.

